

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش‌های سیاسی

گزارش نشست تخصصی؛ محمدرضا مرادی کارشناس مسائل عربستان مورخ ۹۷/۳/۸

سناریوهای متصور

برای غیبت پنج هفته‌ای محمد بن سلمان و پیامدهای احتمالی

هر سناریو در صورت تحقق

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش‌های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صدا و سیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: مرجان شریف‌زاده

■ اهمیت موضوع

محمد بن سلمان عملاً حاکم عربستان است؛ هر چند سمت او ولیعهدی پادشاه است. از ژانویه ۲۰۱۵ که تیم آل سلمان در عربستان به قدرت رسید، سیاست عربستان از محافظه‌کاری فاصله گرفت و به تهاجمی نزدیک شد. از آنجا که نقطه‌کانونی سیاست تهاجمی بن سلمان، جمهوری اسلامی ایران است، بنابراین سرنوشت شخص بن سلمان برای ما بسیار مهم است؛ کما اینکه پس از به قدرت رسیدن او، تقابل با ایران بسیار شدیدتر و آشکارتر و نهایتاً روابط دو کشور قطع شده است.

■ نگاهی به رویدادهای قبل از حادثه تیراندازی در اطراف کاخ «الخزامی» (اول اردیبهشت ۱۳۹۷)

۱- محمد بن سلمان با ارائه برنامه اصلاحات موسوم به «سند چشم‌انداز ۲۰۳۰» تمامی ساختارهای سنتی جامعه عربستان را برهم زد و برای خود دشمن تراشی نمود. چرا که بافت سنتی جامعه عربستان از طرح اصلاحات بن سلمان استقبال نکرد، خطر تقابل سنت و مدرنیته در این کشور بالا گرفت و تحریک شکاف‌های غیرفعال یا نیمه فعال جامعه سبب جبهه‌بندی‌های جدید در عربستان شد.

۲- کودتا علیه محمد بن نایف ولیعهد، محمد بن سلمان را به عنوان شاهزاده‌ای دگراندیش که مسیری برخلاف مسیر حاکم بر عربستان را می‌پیماید، مطرح کرد.

۳- بازداشت گسترده شاهزادگان و فعالان اقتصادی سعودی در آبان ماه سال ۱۳۹۶، جبهه‌بندی علیه محمد بن سلمان را بسیار تشدید کرد.

همه این مسائل، محمد بن سلمان را در معرض خطر قرار داد. حتی شش ماه قبل از حادثه کاخ «الخزامی»، در یکی از کاخ‌های پادشاهی در جده، سوءقصد دیگری به جان محمد بن سلمان صورت گرفت و محافظان او مورد اصابت گلوله قرار گرفتند.

■ حادثه کاخ «الخزامی»

در شامگاه شنبه اول اردیبهشت ۱۳۹۷، در اطراف کاخ الخزامی (کاخ محمد بن سلمان در ریاض) تیراندازی‌های ممتدی رخ داد. این حادثه در عربستان بسیار غیرمعمول و غیرمنتظره است؛ با پیوندی که ملک عبدالعزیز بنیانگذار سعودی، از طریق ازدواج‌های سیاسی با تمامی قبایل و طوایف این کشور ایجاد کرد، کودتا یا اقدام برای کودتا در عربستان امکان پذیر نیست. رسانه‌های رسمی عربستان با تأخیر زیادی به موضوع تیراندازی در اطراف کاخ الخزامی پرداختند. رسانه‌ها ابتدا اعلام کردند که محمد بن سلمان به پایگاه آمریکایی‌ها منتقل و آسمان ریاض به روی تمامی پروازها بسته شده و حتی احتمال ورود نیروهای آمریکایی‌ها هم مطرح شد. رئیس پلیس ریاض بعد از تأخیری طولانی اعلام کرد که این رخداد، حادثه‌ای کاملاً معمولی و در اثر نزدیک شدن یک پهپاد به کاخ پادشاهی رخ داده است. اما این توجیهات به دلایل زیر کاملاً رد شدند:

۱- انتشار این حجم از شایعات و اخبار تنها به سبب نزدیک شدن یک پهپاد اسباب بازی غیر منطقی است.

۲- تصاویر و فیلم‌هایی از صحنه درگیری منتشر شد که تیراندازهای ممتد و سنگینی را نشان می‌داد.

۳- مجتهد، افشاگر سعودی در توثیقاتی اعلام کرد که خودروهایی حامل خمپاره‌اندازهای پنجاه میلیمتری در اطراف کاخ مشاهده شده و صراحتاً محمد بن سلمان را هدف کودتا معرفی کرد. او همچنین گفت هفت نفر در جریان درگیری‌ها کشته شده‌اند.

این حادثه پس از مدتی به فراموشی سپرده شد. تا اینکه رسانه‌ها متوجه شدند حدود چهار هفته از غیبت محمدبن سلمان گذشته و بعد از حادثه الخزامی، بن سلمان دیگر دیده نشده است. کسی که عطش رسانه‌ای شدن داشت و به شدت فعال بود. طولانی شدن غیبت محمدبن سلمان احتمالاتی را ایجاد کرد:

○ مهم‌ترین خبری که در این زمینه منتشر شد، انتشار سندی در روزنامه کیهان بود که متکی بر اطلاعات یکی از منابع اطلاعاتی منطقه بود که فاش می‌کرد محمدبن سلمان زخمی شده و حتی احتمال کشته شدن او نیز وجود دارد. پس از انتشار این خبر، رسانه‌های داخلی و خارجی غربی و انگلیسی نیز به موضوع ورود پیدا کردند و غیبت محمدبن سلمان به یک مسئله تبدیل شد.

○ آخرین خبر و عکسی که از محمدبن سلمان در خبرگزاری رسمی عربستان «واس» انتشار یافت، به ۲۴ آوریل یعنی سه روز پس از حادثه الخزامی مربوط می‌شد، که تصویری آرشیوی بود. پس از آن تا مدت‌ها خبری از محمدبن سلمان نبود تا اینکه یکی از رسانه‌ها اعلام کرد، سه روز پس از حادثه کاخ الخزامی، محمدبن سلمان دیداری با «صالح بن فوزان» از اعضای هیئت کبار العلماء داشته و فیلم آن را منتشر کردند. اما باز رسانه‌های عربی (الخلیج الجدید) به نقل از منابع خود در عربستان اعلام کرد این دیدار قبل از حادثه الخزامی بوده و فیلمش اکنون منتشر شده که همین موضوع بر پیچیدگی ماجرا افزود.

ر در این مدت یک ماهه، دیدارهایی در عربستان رخ داد که بسیار بعید بود بن سلمان در آنها حضور نداشته باشد. مهم‌ترین آنها دیدار «مایک پمپئو» وزیر خارجه جدید آمریکا بود که اولین دیدار وی از عربستان بود.

ب روزنامه «رأی الیوم» به سردبیری «عبدالباری عطوان»، خبری در این زمینه منتشر کرد که در کنفرانسی در اردن، دیپلمات‌های اروپایی به شدت پیگیر حضور بن سلمان بوده‌اند. چرا که هیئت نظامی از عربستان در اردن حضور داشته و با هیئت نظامی انگلیس دیدار کرده اما در این دیدار بن سلمان که وزیر دفاع هم هست حضور نداشته است.

○ محمدبن سلمان در مراسم اولین پنجشنبه ماه مبارک رمضان، در ضیافت افطاری که ملک سلمان ترتیب داده بود، حضور نداشت.

○ او در مراسم فارغ‌التحصیلی دانشکده افسری ملک عبدالعزیز هم حضور نداشت، در حالیکه اساساً وزیر دفاع برگزار کننده این مراسم است.

○ بن سلمان در نشست شورای وزیران هم حضور نداشت که اینها همه سبب تحریک رسانه‌ها در این زمینه شد و جاهایی را که بن سلمان باید حضور می‌داشت و نبود، سریع برجسته و پررنگ کردند.

■ اقدامات سعودی‌ها برای کنترل شایعات

پس از تمرکز رسانه‌ها، مقامات سعودی به سرعت دست به کار شدند تا این شایعات را کنترل کنند. نخستین واکنش مقامات سعودی به شایعه زخمی شدن محمدبن سلمان، عکسی بود که «بدرالعساکر» مسئول دفتر محمدبن سلمان روی سایت قرار داد تا به شایعات پایان دهد. این عکس در مصر گرفته شده بود و در آن محمدبن سلمان، ایستاده، پادشاه بحرین و ولیعهد ابوظبی حضور داشتند. اما این کار به شایعات بیشتر دامن زد چرا که سؤال این بود: چرا یک نطق تلویزیونی، دیدار رسانه‌ای یا فیلم زنده از محمدبن سلمان منتشر نمی‌شود و به انتشار یک عکس بسنده می‌کنند؟

تلاش‌های دیگری هم که عربستان برای کنترل شایعات انجام داد، اتفاقاً بر آنها دامن زد. انتشار اخباری همچون تماس تلفنی محمدبن سلمان با صدراعظم اتریش، تماس تلفنی محمدبن سلمان با ماکرون رئیس‌جمهور فرانسه، دیدار محمدبن سلمان با

رئیس فیفا و تماس تلفنی محمد بن سلمان با وزیر خارجه آمریکا، به جای اینکه به شایعات پایان دهد، بر عکس مسئله غیبت بن سلمان را پررنگ تر کرد. چرا که با انتشار تصاویر و اخباری که زمان آنها مشخص نیست، این گزاره به ذهن القاء می شود که عربستان در حال مخفی کردن موضوعی است.

■ چند سناریویی که می توان برای غیبت پنج هفته ای بن سلمان مطرح کرد:

۱- کشته شدن محمد بن سلمان؛

- چند ساعت پس از تیراندازی در اطراف کاخ «الخزامی»، مجتهد در توثیقات های افشاگرانه خود از وقوع درگیری و اعزام خمپاره اندازها به نزدیکی کاخ خبر داد و احتمال کشته شدن بن سلمان را مطرح کرد. اما به دلایل زیر احتمال صحت این سناریو بسیار ضعیف است:

- در مورد کشته شدن محمد بن سلمان شایعات بسیار زیادی وجود دارد، اما هیچ سند قابل اتکایی در این خصوص وجود ندارد. اگر بن سلمان در این حادثه کشته شده بود، بعید به نظر می رسد که خبر آن تاکنون افشا نمی شد.
- ملک سلمان از وخامت جسمی رنج می برد و هر لحظه احتمال مرگ او وجود دارد. اگر محمد کشته شده بود، قطعاً ملک سلمان برای اینکه قدرت در قبضه آل سلمان باقی بماند، سریعاً ولیعهد جدید را معرفی می کرد.
- اگر محمد بن سلمان کشته شده بود، مخالفان هم بی کار نمی نشستند و برای تعیین ولیعهد جدید تحرکی نشان می دادند؛ یا حداقل از این موضوع به عنوان پیروزی و برگ برنده ای برای خود استفاده می کردند و گزینه های زیادی را که برای تصدی پست ولیعهدی وجود دارد (همچون «محمد بن نایف»، «متعب بن عبدالله»، «مقرن بن عبدالعزیز» یا «احمد بن عبدالعزیز») برای ولیعهدی آماده می ساختند.

۲- زخمی شدن محمد بن سلمان

- کارشناسان حوزه عربستان ادعا دارند طرح بحث زخمی شدن محمد بن سلمان می تواند مخالفان و جبهه های مقابل را برای انجام اقدام عملی، تحریک و تشجیع کند. بر همین اساس در یک ماه گذشته هیچ تصویری از بن سلمان منتشر نشده است.

- یکی از مهم ترین ادله برای اثبات سناریوی زخمی شدن بن سلمان، همان سند اطلاعاتی است که روزنامه کیهان از یکی از منابع منطقه در این خصوص منتشر کرد.
- پایگاه خبری «الخلیج الجديد» به نقل از حساب کاربری «العهد الجديد» در توئیتر، که اخباری را به نقل از منابع داخل دربار سعودی منتشر می کند، اعلام کرد محمد بن سلمان از زمان حادثه کاخ الخزامی، در کاخ پادشاهی دیده نشده و حتی تصویری که از دیدار محمد بن سلمان با «صالح الفوزان» از اعضای هیئت علمای کبار، منتشر شده به قبل از حادثه کاخ الخزامی برمی گردد.
- پایگاه خبری فرانسوی «۲۰ Minutes» اعلام کرد بین مخفی شدن بن سلمان و حادثه کاخ الخزامی رابطه ای وجود دارد.
- ورود رسانه های آمریکایی و انگلیسی به این موضوع، احتمال زخمی شدن بن سلمان را تقویت می کند.
- شبکه «المنار» فلسطین روز دوشنبه ۹۷/۳/۷ خبری منتشر کرد مبنی بر اینکه دو گلوله به میچ پای بن سلمان اصابت و یک کادر پزشکی از اسرائیل برای نظارت بر مداوای او به ریاض سفر کرده است. پس احتمال زخمی شدن محمد بن سلمان از سایر گزینه ها قوی تر است.

- «محمد المسعری» دبیرکل حزب «التجدید الاسلامی» عربستان به زخمی شدن محمدبن سلمان اشاره کرده، اما آن را جزئی دانسته است.
- مجتهد بعد از مدت‌ها، در اظهار نظری کوتاه گفته اخبار مربوط به زخمی شدن بن سلمان روز به روز در حال افزایش است.
- مهم‌ترین دلیل برای زخمی شدن محمدبن سلمان، دیدار روز جمعه (۱۳۹۷/۳/۴) وی با رئیس فیفا بود. اخبار این دیدار در شبکه «العربیه» و دیگر شبکه‌های عربستان منتشر شد، اما تصویر منتشر شده در این خصوص، مربوط به دیدار قبلی این دو بود که در ششم دی ماه ۱۳۹۶ صورت گرفته بود و همین، احتمال زخمی شدن محمد بن سلمان را تقویت می‌کند. چرا در دیدار به این مهمی از عکس آرشیوی استفاده شده است؟ احتمال می‌رود این دیدار انجام گرفته ولی شرایط جسمی بن سلمان به گونه‌ای نبوده که بتوان تصویری از آن دیدار منتشر کرد؛ همین سناریوی زخمی شدن محمدبن سلمان را تقویت می‌کند.
- روزنامه «آبزور» انگلیس، در مطلبی تحت عنوان «آیا بن سلمان ۳۲ ساله مرده است؟» به این ماجرا اشاره داشت اما موضع‌گیری نکرد. نفس پرداختن به موضوع در رسانه‌ای انگلیس همچون آبزور نشان از اهمیت موضوع دارد. رسانه‌های معتبر به اخباری که سند یا احتمال وقوع نداشته باشد نمی‌پردازند.
- در این مدت صرفاً تماس تلفنی از بن سلمان گزارش شده و هیچ تصویری از او ارائه نشده است.

۳- بازداشت بن سلمان

– پروژه اصلاحات ۲۰۳۰، حذف افراد شاخصی همچون «محمد بن نائف»، «متعب بن عبدالله»، «مقرن بن عبدالعزیز»، مصادره اموال شاهزادگان قدرتمند همچون «ولید بن طلال» و ... جبهه‌بندی بسیار محکمی علیه محمد بن سلمان شکل داد. تا جایی که مثلاً «خالد بن فرحان»، یک شاهزاده جدا شده از دربار سعودی و ساکن آلمان، رسماً خواستار قیام یا کودتای «احمد بن عبدالعزیز» و دیگر شاهزادگان علیه ملک سلمان و محمد بن سلمان و کنار گذاشتن آنها از قدرت شد. به زعم فرحان و همفکران او، پادشاه و پسرش باعث به قهقرا بردن و به مخاطره افکندن کشور شده‌اند. طرفداران سناریوی بازداشت بن سلمان عقیده دارند مخالفان او را دستگیر کرده‌اند تا هم در عرصه داخلی و هم در عرصه خارجی سر و سامانی به اوضاع عربستان داده شود. اما این سناریو دارای ایراداتی است:

- در صورت بازداشت محمد بن سلمان، باید مخالفانش با هدف روحیه بخشی، تشکیل جبهه واحد و انتخاب ولیعهد جدید اخبار این بازداشت را منتشر و حرکتهای جدی صورت می‌دادند.
- اگر این سناریو محتمل بود، قطعاً مجتهد یا شاهزاده‌های دیگر به آن واکنش نشان می‌دادند.
- ✠ با توجه به گارد ویژه بسیار قدرتمند، متخصص و ورزیده‌ای که محمدبن سلمان برای خود فراهم کرده، بازداشت وی بعید می‌نماید.

- مانند سناریوی زخمی شدن، احتمال صحت این سناریو نیز بسیار زیاد است.

➤ شرایط داخلی و خارجی برای محمد بن سلمان مناسب نیست. در داخل کشور همچنان بگیر و ببندها وجود دارد. علیرغم اعطای آزادی‌های نسبی به زنان، زنان دستگیر می‌شوند؛ حتی سی.ان.ان اعلام کرد اصلاحات بن سلمان نمایشی بیش نبوده است. به نظر می‌رسد بن سلمان با سدهای محکمی برای پیشبرد برنامه اصلاحات خود مواجه است. در برهه کنونی شرایط داخل به نفع بن سلمان نیست و اصلاحات در مسیری که او ترسیم کرده پیش نمی‌رود.

➤ مهم‌ترین دلیل برای غیبت خود خواسته بن سلمان خارجی است و آن به موضوع انتقال سفارت آمریکا به قدس بازمی‌گردد. بن سلمان در سفر یک ماهه‌ای که به آمریکا داشت، در مصاحبه با نشریه «آتلانتیک» به صراحت از حق موجودیت اسرائیل دفاع کرد و آن را به رسمیت شناخت. پس از این ماجرا هجمه‌ها علیه عربستان آنقدر زیاد شد که ملک سلمان به ناچار نوزدهمین اجلاس سران عرب در تهران را به کنفرانس قدس تغییر داد. در حالیکه ابتدا بنا بود در این کنفرانس موافقت کشورهای عربی برای انتقال سفارت آمریکا به قدس جلب شود. اما فضای حاکم بر کنفرانس به قدری سنگین بود که نام کنفرانس تغییر یافت و کمک ۱۰۰ میلیون دلاری هم برای فلسطین در نظر گرفته شد. در سندی که یکی دو روز پیش منتشر شد، برخی منابع آمریکایی و صهیونیستی اعلام کردند که در دیدار مقامات آمریکا با مقامات سعودی، در مورد انتقال سفارت آمریکا به قدس و مسئله فلسطین، نظر سعودی‌ها خواسته شد و آنها گفته‌اند که موضوع فلسطین اولویت صدم ما هم نیست.

از سوی دیگر از زمانی که ترامپ موضوع انتقال سفارت آمریکا را اعلام و قدس را به عنوان پایتخت اسرائیل معرفی کرد، بن سلمان تلاش بسیاری برای مشروع جلوه دادن این تصمیم صورت داد. خبرگزاری رویترز اعلام کرد محمد بن سلمان در دیدار با رئیس تشکیلات خودگردان از او خواسته قدس را رها کند و در عوض شهر «ابودیس» را به عنوان پایتخت جدید فلسطین برگزیند. روند عادی سازی روابط عربستان و اسرائیل هم در ماه‌های اخیر تشدید شده است. روز انتقال سفارت که مصادف با «یوم النکبه» بود روز بسیار مهمی برای جهان عرب بود و ملت‌های عرب و کشورهای عربی علیه این اقدام به سختی موضع‌گیری کردند. اگر در این شرایط محمد بن سلمان حضور رسانه‌ای می‌داشت، باید صریحاً در مورد موضوع انتقال سفارت موضع‌گیری می‌کرد. در حالیکه او یکی از ارکان اصلی مد نظر آمریکا و اسرائیل برای انتقال سفارت به قدس است و کاملاً واضح است که نظر او حمایت از فلسطین نخواهد بود چرا که اساساً در موضع‌گیری‌هایش اجازه دفاع فلسطین را ندارد. موجودیت محمد بن سلمان به ترامپ وابسته است و بدون حمایت‌های ترامپ و نتانیاهو به پادشاهی نخواهد رسید. در نتیجه در این شرایط اگر محمد بن سلمان حضور رسانه‌ای داشت از اسرائیل دفاع و انتقال سفارت را امری مشروع قلمداد می‌کرد که این موضوع می‌توانست کل جهان عرب را علیه او متحد کند. همچنان که دیدیم علی‌رغم آنکه محمد بن سلمان در روز یوم النکبه حضور نداشت، ملک سلمان هم از اقدام آمریکا دفاع نکرد، اما در این روز شعارهای بسیاری علیه ملک سلمان و محمد بن سلمان سرداده و تصاویرشان پاره شد و این روز به روزی ضد سعودی، صهیونیستی - آمریکایی تبدیل شد. حال اگر در چنین روزی بن سلمان حمایت خود را از اسرائیل اعلام می‌کرد، قدرت و نفوذ و جایگاه عربستان، با مشکل

جدی مواجه می‌شد؛ لذا ترجیح داده شد که بن سلمان غیبت رسانه‌ای خود خواسته داشته باشد تا زمانی که مسئله انتقال سفارت به فراموشی سپرده شود و او بتواند اوضاع را مدیریت کند.

۵- مخفی شدن محمد بن سلمان

- بعد از سوء قصد به جان محمد بن سلمان و حادثه کاخ الخزامی، هراس شدیدی بر دربار سعودی حاکم شد و احتمال کودتا را بسیار قوی می‌دانستند. حامیان این سناریو می‌گویند شرایط ویژه حاکم بر عربستان، عدم انجام پاکسازی کامل در دستگاه‌های امنیت ملی، وزارت کشور و نهادهای اطلاعاتی به علاوه وجود اعضاء وفادار به محمد بن نایف و متعب بن عبدالله در نزدیکی بن سلمان، سبب شده وی در این مدت مخفی شود، گارد ویژه و نهادهای تحت امر او به شناسایی و پاکسازی مخالفان پردازند و او نیز تا زمان پاکسازی کامل در اختفاء به سر خواهد برد. رسانه پاکستانی «نیوز اینترنشنال» تنها رسانه قائل به این سناریو است. این سناریو دارای ایرادات جدی است:

- مخفی شدن با روحیه‌ای که از محمد بن سلمان سراغ داریم هم خوانی ندارد. محمد بن سلمان فردی بسیار جسور و شجاع است که این خصوصیات، به سبب جوان بودن اوست. جوان ۳۲ ساله‌ای که قدرت سیاسی، امنیتی و اقتصادی یک کشور را در دستان خود گرفته و با بحث اصلاحات، قدرت اجتماعی و محبوبیت هم کسب کرده است. لذا بسیار بعید است که او با چنین قدرتی قصد مخفی شدن داشته باشد.
- او به همان سرعتی که دویست شاهزاده مخالف را دستگیر کرد، می‌تواند باقی مخالفان را نیز قلع و قمع کند.
- عدم واکنش مخالفان در اینجا هم می‌تواند از دلایل رد این سناریو باشد. اگر محمد بن سلمان مخفی شده بود، مخالفان وابسته به شاهزادگان حذف شده در دربار سعودی، قطعاً مخفی شدن او را افشا می‌کردند.
- ثبات نسبی حاکم بر دربار سعودی هم این سناریو را زیر سؤال می‌برد. اگر او مخفی شده باشد، به این معناست که حضور ندارد و مخالفان از او و جا و مکان او بی‌خبر هستند. زمانی که تحقیقات مخالفان در مورد بن سلمان به نتیجه نمی‌رسید قطعاً این موضوع را علنی می‌کردند و ثبات حاکم بر دربار سعودی بر هم می‌خورد؛ با توجه به واقعیت‌هایی که ما از جامعه عربستان سراغ داریم احتمال صحت این سناریو، از گزینه‌های قبلی کمتر است.

۶- عادی بودن غیبت محمد بن سلمان

- برخی غیبت محمد بن سلمان را امری کاملاً عادی می‌دانند این سناریو قابل دفاع نیست چرا که:

- زمانی که هجمه‌ها زیاد شد، قاعده‌تاً می‌بایست یک حضور رسانه‌ای از سوی بن سلمان صورت می‌گرفت.
- بررسی گذشته بن سلمان نشان می‌دهد که او در هفته چندین سخنرانی و دیدار داشت، مضافاً آنکه در حال حاضر پروژه سنگین اصلاحات و چشم انداز ۲۰۳۰، ایجاب می‌کند که او حضور فعالانه‌تری داشته باشد.

۷- مخفی شدن و غیبت خودخواسته با هدف شناسایی مخالفان

- این سناریو از سناریوهای قابل دفاعی است که دلایلی همچون شناسایی، حذف و پاکسازی کامل مخالفان، قبل از بر تخت نشستن محمد بن سلمان، به آن قوت می‌بخشد.

■ محتمل‌ترین سناریوها

سناریوهای زخمی شدن و غیبت خودخواسته، محتمل‌ترین سناریوها و منطبق بر واقعیت هستند. در قالب این سناریوها، بن سلمان می‌تواند هر زمان که بخواهد به این غیبت خودخواسته پایان دهد یا هرگاه که مراحل درمانش به پایان برسد می‌تواند مجدداً به عرصه رسانه‌ای بازگردد.

برخی منابع اعلام کرده‌اند که ملک سلمان اصلاً اوضاع مناسبی ندارد و محمد در عید فطر امسال بر تخت پادشاهی خواهد نشست؛ و دلیل آنکه تا امروز این موضوع اعلام نشده، موضوع زخمی شدن او بوده است.

■ پیامدهای احتمالی هر سناریو در صورت وقوع

هر یک از احتمالات فوق‌الذکر در صورت تحقق می‌توانند در عرصه داخلی و منطقه‌ای پیامدهایی داشته باشند. اما از آنجا که تبیین شرایط داخلی عربستان در مورد وقوع هر سناریو، می‌تواند حدوداً تأثیر منطقه‌ای آن را هم ترسیم کند، و اساساً سیاست‌های داخلی و خارجی هر کشوری، دو روی یک سکه هستند، لذا در این مجال تنها به پیامدهای داخلی هر سناریو خواهیم پرداخت.

پیامدهای تحقق سناریوی کشته شدن بن سلمان

۱- بازی‌های سیاسی و چینش مهره‌ها در عربستان کاملاً تغییر خواهند کرد. چرا که اساساً محمد بن سلمان بدون دارا بودن شرایط ولیعهدی به این سمت رسیده است؛ شرایطی همچون سن متعارف، سمت سیاسی قابل توجه یا تجربه سیاسی. لذا احتمال دارد محمد بن نایف دوباره به عنوان ولیعهد انتخاب شود، یا اینکه متعب بن عبدالله که گزینه اول ولیعهدی در زمان ملک عبدالله بود، دوباره به قدرت برسد و قدرت از خاندان آل سلمان خارج و به سایر خاندان‌ها منتقل شود.

۲- پروژه اصلاحات و سند چشم‌انداز ۲۰۳۰ نیز به شکست خواهد انجامید چرا که تنها شاهزاده طرفدار این پروژه، خود محمد بن سلمان بود.

پیامدهای سناریوی زخمی شدن محمد بن سلمان و بازگشت مجدد او به صحنه قدرت پس از مداوا

- ۱- حاکم شدن جو پلیسی شدید بر کشور، سرکوب شدیدتر مخالفان و پایان مدارا با شاهزادگان
- ۲- دخالت بیشتر آمریکا و اسرائیل در بحث امنیتی عربستان و ورود احتمالی نیروها و عناصری از دستگاه‌های امنیتی آمریکا و اسرائیل به عربستان با هدف قوی‌تر کردن حفاظت از بن سلمان
- ۳- شکل‌گیری نیروهای ویژه بیشتر و قوی‌تر به منظور جبران ضعف‌ها و خلاءهای نیروهای فعلی که در حفاظت از بن سلمان ضعیف بوده‌اند.

۴- تسريع در روند اعلام پادشاهی بن سلمان: برای اینکه دیگر خطر جدی محمد را تهديد نکند و تمامی قدرت در قبضه او قرار گیرد، تحویل سلطنت از پدر به پسر شتاب بیشتری خواهد گرفت. به علاوه بر اساس آموزه‌های وهابیت و فقه اهل سنت، داشتن حاکم ولو ظالم بهتر از بدون حاکم بودن است؛ بر همین اساس و با توجه به اوضاع نامناسب جسمی ملک سلمان، بر تخت نشستن محمد با سرعت بیشتری انجام خواهد شد.

پیامدهای سناریوی بازداشت بن سلمان

۱- در صورت صحت این سناریو، در عربستان جنگ قدرت به راه خواهد افتاد؛ چرا که بازداشت بن سلمان، فضایی برای مخالفان فراهم خواهد کرد که به قدرت برسند؛ مخالفانی که پرشمار و متعدد هستند و از چهره‌های سرشناس و صاحب نفوذ تا شاهزادگان گمنام در میان آنها وجود دارند.

۲- دخالت بیشتر کشورهای خارجی مخصوصاً آمریکا در عربستان صورت خواهد گرفت تا مخالفان را به پایان دادن به بازداشت بن سلمان وادار نماید.

۳- بروز بی‌ثباتی سیاسی در عربستان

پیامدهای سناریوی مخفی شدن بن سلمان (در صورتی که اختفای او به پایان برسد)

۱- تقریباً مانند سناریوی زخمی شدن، با پایان یافتن دوران غیبت یا اختفاء شاهد سرکوب گسترده مخالفان خواهیم بود.

۲- نیروهای خارجی به عربستان اعزام خواهند شد تا شرایط برای بازگشت بن سلمان به قدرت مهیا شود.

۳- تسريع در روند پادشاهی بن سلمان

۴- احتمال کودتای مخالفان، اگر مخفی شدن بیش از این به طول بینجامد.

پیامدهای غیبت خود خواسته

۱- غیبت خود خواسته تأثیر چندانی در روندهای سیاسی عربستان نخواهد داشت. چرا که با اجبار نبوده و بنابر مصالح و ملاحظات، این غیبت صورت گرفته است.

۲- پروژه اصلاحات همانند قبل استمرار خواهد یافت.

۳- پروژه عادی سازی روابط با اسرائیل با شدت و قوت بیشتری پی گرفته خواهد شد.